Hranice mezi námi – Ben a Sam

celodenní program s tématem dělících linií ve společnosti

Téma lekce:

Sociální status jako dělící linie ve společnosti.

Myšlenka lekce:

Sociální status je reálně jednou z nejviditelnějších hranic mezi dětmi a mladými lidmi. Sociální status rodiny má nebezpečně velký vliv na budoucnost mladých lidí, od možnosti navštěvovat kvalitní mimoškolní aktivity, přes motivaci ke studiu na prestižních školách po ambice při vytyčování profesních cílů. Překonávání této hranice je celoživotním úkolem pro děti ze sociálně slabých rodin a zároveň jedním z nejpalčivějších problémů vzdělávacího systému.

Cílová skupina:

V našem případě 25 českých a 25 německých dětí, lekci lze absolvovat s méně početnou skupinou. Takto velká skupina předpokládá množství pedagogů, každá skupinka 4-6 dětí se opírá o vedení jednoho „pomocného“ lektora se zkušenostmi v oblasti dramatické výchovy. Lekci vedli dva „vedoucí lektoři“ a překladatelé.

Organizace:

Vzhledem k velikosti cílové skupiny a k tomu, že naším cílem byla komunikace mezi českými a německými účastníky, většina lekce byla postavena na následující organizaci: zadání úkolu – samostatná práce skupin v různých prostorách (každá skupina měla k dispozici „pomocného“ lektora) – prezentace před ostatními – reflexe s vyvozením závěrů.

Časová dotace:

Lekce samotná má časovou dotaci cca 5 hodin. Jelikož jsme na lekci navazovali „inscenační prací“ (vytvořením krátkých pantomimických filmů či sérií fotografií), využili jsme časovou dotaci dvou dnů. Lekci lze v případě malé jednojazyčné skupiny (například polovina školní třídy) absolvovat za 2-3 hodiny.

1. Vytvoření postav:

Lektor: „Vytvořte (česko-německé) skupiny po 8-12 hráčích. V těchto skupinách budete pracovat po celou dobu lekce. V každé skupině musí být alespoň dva chlapci. O dvou chlapcích bude příběh, který společně vytvoříme. Nyní ve skupinách určete, o jaké chlapce jde. Zde vidíte školní lavice obou chlapců. Prohlédněte si je, každá věc má svůj význam.“

Na dvou lavicích jsou věci dvou chlapců. Na jedné leží starý mobil, obyčejné oblečení, několik papírů, tužky sepnuté gumičkou, zapalovač. Na druhé lavici je nejnovější notebook a Apple iPhone, moderní mikina atd.

Jakmile se hráči domluví ve svých skupinách, přednesou ostatním své závěry a zdůvodní. Po diskusi se všechny skupiny domluví na společném řešení – vytvoří dvě postavy, pojmenují.

2. Fotoalbum z dovolené:

Lektor: „Je září. Třídní učitelka požádala žáky, aby přinesli do školy fotky z dovolené. Vy nyní připravíte živé obrazy s titulky, ze kterých poznáme, kde a jak chlapci trávili dovolenou.“

Skupiny obrazy připraví v jiných místnostech, po 10 minutové přípravě práci prezentují před ostatními. Při práci jsou jednotlivým skupinám neustále k dispozici pomocní lektoři a překladatelé.

Reflexe: V čem se liší život Bena a Sama?

Práce naší konkrétní skupiny: Oproti předchozí lekci Max a Tim zde měly děti možnost samy posoudit, do jaké míry je pro chlapce sociální statut omezující. Lektoři předpokládali nejen rozdíl sociální, ale také rozdíly v hodnotách rodin. Předpokládali na jedné straně funkční rodinu Sama, s vynikajícím finančním zázemím, vzděláním jako uznávanou hodnotou, s velkým zájmem rodičů o výchovu syna, na straně druhé dysfunkční rodinu Bena, pro níž vzdělání a budoucnost syna není hodnotou. Ovšem účastníci projektu měli mnohem menší předsudky. Ben v jejich podání sice strávil prázdniny pod stanem a na výletě, přesto šlo o aktivně prožitý čas, který přinesl Benovi radost. Sama naopak dovolená v Emirátech nudila.

3. Vánoce:

Lektor: „Nyní ve skupinách připravte zvukový plán (diváci budou mít zavřené oči) Vánoc Sama a Bena. Polovina skupin vytvoří Vánoce Sama, polovina Vánoce Bena.“

Reflexe: V našem případě zvukový plán dotvářel předchozí vykreslení postav. Vánoce Sama doprovázely zvuky skleniček, koledy, trhání vánočního papíru, ale také znuděný komentář předražených dárků. Vánoce Bena doprovázel zpěv koled, příjemná tichá atmosféra a slušné zhodnocení levných dárků: „Jé, ponožky, to jste nemuseli, děkuji.“ Ben byl vykreslen jako velmi kladná postava.

4. Přihláška na jazykový kurz v Anglii:

Lektor: „Třída jede na jazykový kurz v Anglii, všichni se těší. Navíc Sam i Ben byli upozorněni učitelkou angličtiny, že by jim kurz prospěl. Připravte etudy plnou hrou. Sam i Ben přichází domů a předávají rodičům informaci o kurzu. Kurz stojí 12 000,-Kč.“

Reflexe: Pojedou oba chlapci na kurz? Může mít případná neúčast některého z chlapců vliv na jejich úspěšnost ve škole, v hodinách angličtiny?

Práce naší konkrétní skupiny: Opět se nesplnil původní předpoklad lektorů. Možná bylo až trochu manipulativní vést lekci tím směrem, že sociálně znevýhodněný žák se stane i studijně neúspěšným. Účastníci projektu očividně „drželi palce“ Benovi. Rodiče Sama byli z možnosti poslat syna do Anglie nadšeni, místo 12 000,-Kč mu dali dvacet, aby si mohl v Anglii něco koupit. Sam ovšem zájezd bral jako zpestření a možnost nákupů. Nic se nenaučil. Ben nejprve dlouho přemýšlel, zda vůbec rodičům o možnosti kurzu říct. Rodiče měli velkou snahu peníze sehnat, půjčit si, nakonec však celou částku nesehnali. Ben ale zvýšil své úsilí ve škole a v angličtině se zlepšil i bez kurzu.

5. Školní výlet:

Lektor: „Sam i Ben se připravují na školní výlet. Sepište obsah jejich zavazadel.“

Obsah zavazadel chlapců navazuje na úvodní aktivitu lekce. Potvrzuje sociální status chlapců.

Lektor: „Každá skupina připraví vyprávění příhody z výletu, která bude souviset s tím, co mají chlapci v zavazadlech. Vyberte si, zda budete vyprávět příběh Sama nebo Bena.“

Lektor: „Nyní každá skupina svoji příhodu převypráví (vždy česky i německy, překlad po každé větě). Jiná skupina bude její příhodu při vyprávění ilustrovat improvizovanými živými obrazy.“

Pozn. Cílem jednotlivých aktivit lekce je nejen provést účastníky příběhem a tématem, ale také je naučit jednotlivé techniky dramatu, které účastníci mohou využít v inscenační práci druhý den.

6. Ve třídě:

Lektor: „Vytvořte smyčku živých obrazů, ve které bude vidět pozice Bena / Sama v třídním kolektivu“

Reflexe: Projevuje se sociální status chlapců v jejich pozici ve třídě?

Práce naší konkrétní skupiny: Zde se účastníci očividně řídili vlastními zkušenostmi. To, jaký má kdo mobil, je pro pozici mezi vrstevníky důležité. To nezpochybňovali ani ti, kteří přáli postavě Bena to nejlepší.

7. Budoucnost:

Lektor: „Vytvořte ve skupinách pro Sama i Bena dva živé obrazy. V jednom obraze znázorněte chlapcovu představu budoucnosti, sen, čím by chtěl být. Ve druhém realitu, čím se podle vás mohl stát.“

Reflexe: Který z chlapců měl ambicióznější sny? Proč? Kterému z nich se sny splnily? Jakou roli v tom hrál sociální status jejich rodiny?

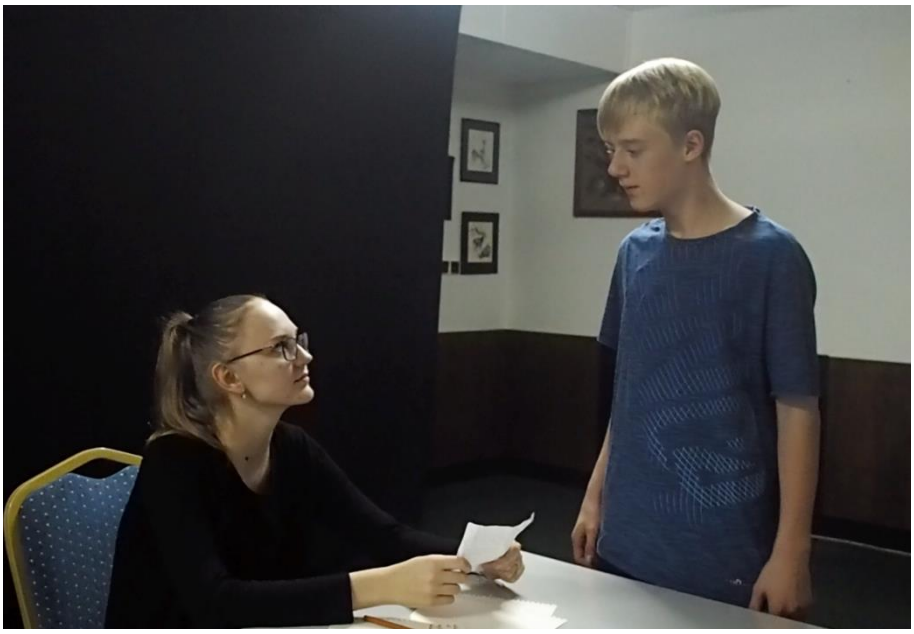

Práce naší konkrétní skupiny: Tato aktivita byla zajímavým a vlastně i dojemným zakončením lekce. Jedna skupina například znázornila Sama, jak sní o tom, že nebude nic dělat (bude se „válet na pláži“ a užívat peněz). A realita? Sam opravdu nic nedělal, válel se na pláži a užíval si peněz. V reflexi ovšem účastníci došli k závěru, že mu není co závidět. Jiná skupina přišla i na odvrácenou stranu života syna ambiciózních rodičů – Sam sní o budoucnosti úspěšného fotbalisty, ale díky rodičům nastoupí na dráhu neúspěšného právníka. Další skupina znázornila Bena, který sní o

budoucnosti chemika – úspěšného vědce. Reálně se stane učitelem chemie. Poslední skupina i po absolvování lekce, ve které všichni Benovi „drželi palce“ Benovu budoucnost tak pozitivně nevidí. Ben je popelářem a jen vzpomíná na svůj sen stát se lékařem. To bylo po absolvování celé lekce, ve které byl Ben vykreslený velmi pozitivně, obzvláště frustrující. V reflexi padaly zajímavé názory na téma dopadu sociálního statusu rodiny na budoucnost dětí.

8. Hranice mezi námi – reflexe programu, úvahy o předsudcích:

Program zakončila reflexe skupiny. Lektoři směřovali otázky k tématu předsudků. Další část reflexe směřovala k možnosti boření hranic.

9. Tvorba produktů:

Tato aktivita na předchozí program navazuje jen volně. Sami účastníci projevili přání vytvořit krátké pantomimické inscenace, série obrazů, či ilustrované vyprávění inspirované příběhem Sama a Bena. Vzhledem k rozpočtu projektu jsme si sice nemohli dovolit služby profesionálního kameramana, ale část dětí se v létě zúčastnila projektu, na kterém s profesionálním kameramanem účastníci pracovali. Nyní děti zvládly vytvořit produkty samy, byť na velmi amatérské úrovni. O to ovšem vůbec nejde. Při tvoření produktů děti znovu prožily příběh i téma, musely spolupracovat v česko-německých týmech a převzít kompletní zodpovědnost nad produkty. Lektoři jim byli kdykoli nápomocni, avšak starší skupiny pracovaly bez jejich dohledu. Cílem aktivity nebylo vytvořit umělecká díla, ale zachytit téma programu a pohled účastníků na příběh Sama a Bena. Výsledné filmy obě partnerské instituce využijí k propagaci projektu.

V Liberci 30. 10. 2019

PhDr. Miloslava Čechlovská

Digitálně podepsal PhDr. Miloslava Čechlovská
Datum: 2019.10.29 19:23:23 +01'00'

Miloslava Čechlovská, lektor